

Meghívó

Az Ókortudományi Társaság 2023. december 15-én, pénteken 17.00 órakor kezdődő felolvasóülésére, amelynek programja:

Földi András

(ELTE ÁJK)

A klasszika filológia és a római jogon alapuló európai jogtudomány paradigmaváltásainak párhuzamai

Ritoók Zsigmond *Homéros Magyarországon* c. könyvében (2019) szemléltetően bemutatta, hogy a Homéros-kutatás története milyen paradigmaváltásokat tükröz. A fejlődés előbb a klasszikus ókorért rajongó humanista „paradigma” megkérdőjelezése, a klasszikus ókor leértékelése irányában haladt. A XVIII. század második felétől a historizmus, majd a XIX. század végétől a strukturalizmus vált meghatározóvá.

Nem meglepő módon a római jogi tradícióra épülő európai jogtudomány fejlődésében is hasonló paradigmaváltások figyelhetők meg. Az antik római jog hasznosságát már a XVI. században, a „klasszika-filológusok” (pl. Guillaume Budé) által erősen inspirált jogi humanista iskola uralma idején, másrészt még Bacon fellépése előtt kétségbe vonta François Hotman *Antitribonianus* c. munkájában. A XVII. században a római jog helyett a *naturalis ratio*n alapuló természetjog (pl. Grotius), ill. az ún. *mos geometricus* (pl. Leibniz) vált vonzóvá.

A XVIII. század végétől a jogtudományban is a historizmus lett az uralkodó paradigma. A Savigny névvel fémjelzett történeti jogi iskola uralmának — amely az antik római jog alapulvételét prioritásnak tekintő német jogtudományt *uno ictu* a nemzetközi élvonalba repítette — a strukturalizmussal összehasonlítható új tendenciák vetettek véget. Az „antihistorikus” korszakváltás jele volt az 1900-ban Párizsban megrendezett első összehasonlító jogi világtalálkozó, amelyen még az *ex asse* római jogásként indult Édouard Lambert is a történeti módszer meghaladása mellett állt ki.

Zsupán Edina

(HUN-REN – OSZK Fragmenta et Codices Kutatócsoport)

Plutarchos, Filelfo, Janus. Műfordítási stratégiák a humanizmus kezdetén

Az itáliai humanizmus első évtizedeiben a latin nyelv megújításának vágya alapvető változást hozott a fordítások esztétikájában. Az ekkor felmerülő kérdések – az eredetihez való közelség/távolság, a hűség mértéke és mibenléte, stíláriis vonatkozások – jórészt ma is aktuálisak. A fordítások palettája igen színes, ám egy-egy alkotás árnyalataiban sokszor nehezen kategorizálható, a releváns elemzési szempontok eltérései miatt nehezen kutatható, s még nehezebben sorolható be általános tendenciákba. Támponthozhatók azok a fordítók, akik elméleti tudatossággal rendelkeztek. Az előadás két jeles humanista, Francesco Filelfo és Janus Pannonius fordítói viselkedését kísérli meg elhelyezni a XV. századi palettán egyazon mű, Plutarchos *Regum et imperatorum apophthegmata* című gyűjteményének fordítása kapcsán, amelyet mindketten átültettek görögörl latinra, s azt próbálja meg demonstrálni, hogy bár mindketten magas szintű irodalmi igényekkel közelítettek a feladathoz, bizonyos pontokon mégis mennyire eltérő elvek vezérelték őket. Ám ennek alapján téves volna hierarchikus rendet felállítani a két szöveg között, ugyanakkor a Janus által követett metóduis abban az értelemben mégis figyelemre méltóbb, hogy egyfajta sajátos intertextualitást eredményezett a fordítás és az eredeti között, olyat, amely a Plutarchos-filológia kérdésfelvetései szempontjából is releváns lehet.

Helyszín:

ELTE BTK A épület, Kari Tanácsterem
Budapest, VIII. ker. Múzeum körút 4/A, magashöldszint